

ÂYET 40

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ

Yâ benî isrâîle'zkurû ni'metî elletî en'amtu
aleykum ve evfû bi-ahdî ûfi bi-ahdikum ve
iyyâye ferhebûn (ferhebûne).

“Ey İsrâילוğulları! Size verdiğim nimetlerimi hatırlayın, bana verdiğiniz sözünü yerine getirin ki, ben de size vadettiklerimi vereyim. Yalnızca benden korkun.”

(Diyanet)

“Ey İsrâילוğulları, size verdiğim nimetimi hatırlayın, bana verdiğiniz sözünü tutun ki, ben de size verdiğim sözünü tutayım ve sadece benden korkun!”

(Elmalılı Hamdi Yazır)

- “Ey İsrâילוğulları!” İsrâil, Hz. Ya’kûb’un lakabıdır ki, İbrânî dilinde bunun mânâsı Safvetullah (Allah’ın seçkini) veya Abdullah (Allah’ın kulu) demek olduğu beyan ediliyor. Şu halde bu lakapta Yahudileri iman etmeye bir harekete geçirme vardır ki, meali şu olur: Ey Allah’ın güzide bir kuluna evlatlıkla bağlanmış olan Tevrat ehli! “O size vermiş olduğum büyük nimeti düşünün, hatırlayın, yâd edin.” Çünkü zikir kalp ile de olur, dil ile de. Bu hitap gösterir ki onlar, her şeyden önce

nimete taliptirler. Bununla beraber şükür şöyle dursun, nimetin aslını bile unutmuşlardır. Bunları Cenâb-ı Allah onlara hatırlatacaktır ve bunlardan başlıcası “*Benden size bir hidâyet gelirse*” (Bakara, 38) ifadesince kitap ve peygamberliğe işaret eder ki, sonunda Muhammed’in (s.a.s) gönderileceğini idrakleri ve Medine’ye nebevî hicretle gelen ilâhî hidâyet vardır. Vaktiyle olduğu gibi bilhassa şimdi üzerinize gelen büyük nimeti takdir ediniz “*ve benim abdimi (bana verdiğiniz sözü) yerine getiriniz.*” Tâ Âdem’in yeryüzüne inmesinden bağlandığınız ve Tevrat ile söz verip anlaşma yaptığınız bir ahdin gereğince, siz herhangi bir zamanda göndereceğim hidâyet sebebine uyacak, îman ve itaat edecektiniz ve Mûsâ’nın haber verdiği peygamberlerin sonuncusuna îman edecektiniz. Benim bu ahdimi Resûlüm Muhammed’e uymakla yerine getiriniz ki “*Ben de sizin ahdinizi (size verdiğim sözü) yerine getireyim.*” Sizi “*Onlara hiçbir korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.*” ifadesiyle anlatılanlar cümlesine sokayım. Artık benden ve ancak benden korkup sakınınız.¹

Allah burada İsrâiloğulları’nı diğer ümmetlerden ayırmış, onlara “Kullarım” diye hitap etmiş ve onların nimet verilenlerden olduğunu, bu nimetin de Hz. Mûsâ ve Tevrat olduğunu dile getirmiştir. Bütün bunlardan kasıt, kitap ve peygamber sayesinde Yaratıcı’ya teslimiyeti idrak edebilme fırsatını ve Hz. Muhammed’i idrak edebilecekleri müjdesini vermiştir. Ama onlar Allah’ın lütfettiği bu sofradan yararlanamadıkları gibi, şükretmeyi bile unuttular.²

- “*Ey İsrâiloğulları!*” İsrâil, Hz. Ya’kûb’un adıdır. Anlamı da Allah’ın kulu demektir. Ey Ya’kûboğulları! Bu sesleniş, Hz. Peygamber’in çağdaşı Yahudilere yapılmaktadır. “*Size verdiğim nimeti hatırlayın.*” Benim size verdiğim nimetlerimi hem unutmayın ve hem onları hatırlayıp konuşun, dilinizle bunların şükrünü edâ edin. Çünkü Yahudiler nimetin şükrünü edâ etmemekle kalmamışlar, tüm nimetleri unutmuşlar ve hatırlamak bile istememişlerdir. Bu uyarı bunun için yapılmaktadır.

Bu âyette yüce Allah, İsrâiloğulları’nın durumlarını nimetleri hatırlamamakla irtibatlandırdı. Oysa Hz. Muhammed’in (s.a.s) ümmetinin durumu böyle bir şeyle bağlantılı kılınmamış, Rabb’imiz Hz. Muhammed’in ümmetinin kendisiyle bağlantı kurmalarını istemiştir. Onları kendisini hatırlamaya ve anmaya çağırmıştır. Bunun için de

1 Elmalılı M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, c. 1, s. 346-347.

2 *Derleyenin Notu.*

“Öyleyse beni anın ki, ben de sizi anayım.” (Bakara, 152) buyurmuştur (gayret ve himmet³). Birinci durumda ümmetlerin dikkatleri nimetlere çekilmek sûretiyle asıl nimeti vereni bulmaları istenirken, bu ikinci durumda Hz. Muhammed’in ümmetinin dikkati nimeti veren zâta yöneltilerek, böylece nimetleri hatırlamaları sağlanıyor.

Bu farklılık bile bize Musevîlik ile Müslümanlık arasındaki farkı hatırlatır. Allah artık çeşitli peygamberlerle tekâmül ettirdiği kullarına ayırımızsız kendi hakikatini müjdelemiştir.⁴

“*Abdimi yerine getirin ki*” Tüm emirlerimi, îman ve taatle ilgili buyruklarımı tamamlayın, tavsiyelerime uyun ve nehyettiklerimi (yasakladıklarımı) de terk edin. Bunun içerisinde Allah’ın, Tevrat’ta, Hz. Muhammed’e tâbi olmaları konusunda kendilerinden aldığı ahit, yani antlaşma da bulunmaktadır. Ahd, bir şeyi koruyup saklamak ve onu her an gözetmektir. Bundan maksat, kendilerinden alınan söz ve onlara yapılan tavsiyedir. “*Ben de size verdiğim sözü yerine getireyim.*” Size güzel mükâfat vererek yaptıklarınızı kabul ederek, sizi cennete koyayım. “*Yalnız benden korkun.*” Yapıp yapmayacağınız şeylerle tamamen bana uyun ve benden korkun. Özellikle de ahdi bozma konusunda kesinlikle benden korkun. Bu âyetteki “*rehbet*” kelimesinin anlamı, sakınmak ve korkmak demektir. Âyet ayrıca şükretmenin ve verilen sözü yerine getirmenin (ahde vefâ) vâcip olduğunu gösteriyor. Müminin yalnızca Allah’tan korkması gerektiğini belirtiyor.⁵

Teslimiyete ermemiş kulun korkusu nimetin kesilmesidir. Ermiş olanın korkusu ise Allah’tan perdelenmektir.⁶

• Ey Ya’kûb’un evladı, nimet-i İllâhiyemle mütene’im olan (İlâhî nimetlerimle nimetlenerek büyüyen) İsrâil’in çocukları! Size inâm (bağış) ve ihsan etmiş olduğum nimetleri anın da şükürümde bulunun. Sizin ecdadınızdan çok peygamberler yetiştirdim. Sizi ecdadınızın varlığına sahip kıldım. Adet manzumesi içine girmez (sayıya sığmaz) nimet-i İllâhiyem karşısında sözümü yerine getirin. Benim ile ahdetmiş (sözleşmiş) idiniz ve demiştiniz ki: “Emirlerine muti (itaatli) ve münkad (boyun eğen), gönderdiğin enbiyâya, onların sünnetine tâbi olacağız.” İşte bu sözünüzde durun da, ben de ahdinizi yerine geti-

3 Derleyenin Notu.

4 Derleyenin Notu.

5 İsmail Hakkı Bursevî, *Muhtasar Rûhu’l-Beyân Tefsîri*, c. 1, s. 128-129.

6 Derleyenin Notu.

reyim. Yani (hübuttan) (yeryüzüne inmeden) evvelki vatan-ı aslînize (asıl vatanınıza) neşe-i uhrâya (âhiretteki yeniden doğuşa) yüz aklığî ile sizi sevk edeyim. Hakk'a engel olacak hiçbir şeyden çekinmeyin, saygıyı ancak bana yapın.⁷

• “*Ey İsrâiloğulları! Size verdiğim nimetleri hatırlayın, bana verdiğiniz sözü yerine getirin ki, ben de size vaat ettiklerimi vereyim, yalnızca benden korkun.*” İsrâiloğulları, ilâhî lütfâ mazhar olmuş, hidâyet ve nübüvvet nimetine nâil kılınmış bir topluluktur. Yüce Allah, gayet latif ve nazik bir üslupla onları çağırıyor, eski nimetleri hatırlatıyor, ezeli ahitten sonra Tevrat'ta onlardan alınan fiil tevhidinde ilişkin geçmiş sözü anımsatıyor. Cefâ gören sevenler geçmiş hatıraları birbirlerine hatırlatırlar.

Aramızda akrabalık ve vuslat yok muydu?

Yok muydu aramızda sevgi ve kardeşlik?

Bu çağrı, sıfat tevhidinde özgüdür ve ikinci perdenin kaldırılmasından ibarettir. Dolayısıyla dinî nimeti, ahdi, Allah'ın nimet veren ve velî sıfatıyla tecellî etmesini hatırlatmaya ilişkindir. Bu davete icâbet etmeme durumunda da korku tehdidi yöneltilmektedir. Ki korku anlamında kullanılan “er-Rehbe” kelimesi aynı anlama gelen “el-Havf” kelimesinden daha özeldir. Çünkü havf olarak korku, cezâyâ ilişkindir, er-Rehbe ise öfkeye, kahra, yüz çevirmeye ve perdelenmeye yöneliktir. Aynı anlama gelen haşyet ise bundan da özeldir. Haşyet, zâtın perdelenmesine duyulan korku anlamındadır. Yüce Allah şöyle buyuruyor: “*Rablerinden sakınan ve kötü hesaptan korkan kimselerdir.*” (Ra'd, 21). Aynı durum, bu kelimelerin anlamdaşı “el-Heybe” (heybet) için de geçerlidir. Çünkü zâtın azametiyle birlikte zikredilmektedir.⁸

Yapan ve yaptıran Allah olduğundan, korku, kişinin hâdiselerde sebebi görmesidir. Eğer sıfat tevhidini idrak edemezsen, yani Allah'ın sana verdiği nimetleri ve her şeyin O'ndan zuhur ettiğini göremezsen, o zaman aradakini görürsün ki bundan daha tehlikeli bir durum olamaz buyruluyor.⁹

• Kur'ân-ı Kerim'de belli bir gruba hitap edilince, ilimlerini Allah'tan alıp anlayan ârifler, bu hitabın onu işiten herkese yapılmış olduğunu

7 Şemseddin Yeşil, *Füyûzat*, c. 1, s. 58.

8 Muhyiddin İbn Arabî, *Tefsir-i Kebir Te'vilât*, c. 1, s. 63-64.

9 *Derleyenin Notu.*

kabul ederler. Bu sultan, huzurunda bulunan bazı kimseleri bir konuda ayıplayınca, bununla onu işiten herkesi bu işten sakındırmak istemektedir. Bu âyetlerde Cenâb-ı Hak, sanki şöyle buyuruyor:

Ey insanlar! Size verdiğim nimetleri hatırlayın; o nimetlerin aslını, kimden geldiğini, nasıl oluştuğunu ve sizlere ne faydalar sağladığını iyice düşünün. O nimetlerin sadece zâtıma ait olduğunu görüp bana şükredin. Şunu iyi bilin ki gerçekte benden başka nimet sahibi yoktur. Kim bana şükrederse ben de ona şükrünün karşılığını veririm, kim benim ihsan ve iyiliğimi dile getirir ve onu etrafına yayarsa ona verdiğim nimetlerimi artırırım. Kim nimetlerime karşı nankörlük ederse nimeti elinden çekip alır, onu kapımdan kovarım.

Ey kullarım, siz kulluk görevlerinizi yaparak bana verdiğiniz itaat sözünü yerine getirin; ben de size zâtıma ait sırları öğreteceğime (sizi mârifete erdireceğime) dair verdiğim sözü yerine getireyim.

Bu âyete şu mânâlar da verilmiştir:

Siz, şeriatın hükümlerini yerine getirerek bana verdiğiniz kulluk sözünü yerine getirin; ben de sizi tarikatın güzelliklerine ulaştırarak, (mücâhede ehline verdiğim) sözümü yerine getireyim.

Siz, tarikatın usulünce seyrü sülûk ederek bana verdiğiniz söze vefâ gösterin; ben de sizleri hakîkate ulaştırarak, (mücâhede ehlinin bana ulaştıracağıma dair) sözümü yerine getireyim.

Siz, müşâhede denizine dalarak bana verdiğiniz sözü yerine getirin; ben de sizi bana ulaştıracak yolda sürekli ilerleterek (dostlarıma zâtımı müşâhede ettireceğime dair) sözümü yerine getireyim.

Ey kullarım, sadece benden korkun ve ancak bana rağbet edin. Bütün istek ve arzularınızda bana yönelin; yönelin ki size inâyet ve sevgimi ihsan edeyim, sizlere sonsuz ihsanlarımı bağışlayayım.¹⁰

- Bu âyet Hakk'ın kullara karşı yumuşaklığına, cömertliğine ve sevgi dolu merhametine bir göndermedir. O, onlara karşı olan iyiliğini hatırlatır ve şöyle der: “Ben şükreden ve affeden kullara karşı cömertlik sahibi Rabb'im! Her tür sadâkatsizliğe karşı iyilikle yaklaşırım. Kulları, bütün itirazlarına karşı beni övmeye davet eder ve onları nimetlerim için şükretmeye davet ederim.” Bu sebeple İsrâiloğulları'na, “Ey

10 İbn Acibe el-Hasanî, *Bahrül-Medîd*, c. 1, s. 309-310.

İsrâiloğulları! Nimetlerimi hatırlayın, lütuflarıma şükredin ve bana karşı olan vazifenizi yerine getirin ki artmaya, iyi bir isme ve iyi bir varlığa sahip olmaya değer olun!” demektedir.

İsrâiloğulları ile kastedilen diğer din mensuplarıdır ki, Allah onları sebebe dayalı şükre davet etmiştir. Müslümanları ise sebepsiz ve sadece kendi varlığına şükretmeyi öğretmiştir. Şeriat ehline kendini hatırlatmak için nimetler verirken, gerçek teslimlere ise dostluğunu vermiştir.¹¹

İsrâiloğulları ile bu topluluk arasında çok büyük bir fark vardır. Allah onlara, “*Nimetimi hatırlayın!*” dedi. Bu topluluğa ise, “*Beni hatırlayın!*” (Bakara, 152) dedi. Onlara nimetler verdi, bu topluluğa ise dostluğunu verdi. Onları nimetlerine şahit tutarak yakınlığından uzak tuttu, bunları ise aşkını şahit tutarak Kendisine hasretti (kendisiyle beraber kıldı). Bu makamın dili şöyle der:

“Ben en yüksek şeyleri talep ederek sana sülûk ettim ama diğerleri güzel bir hayat talep ederek sülûk etti.”

“...*ahdime sâdık olun ki Ben de size olan ahdime sâdık olayım.*” Kur’an’da bu mânâda birçok âyet vardır: “*Bana yalvarın ki size karşılık vereyim.*” (Mü’min, 60); “*Beni hatırlayın ki Ben de size hatırlayayım.*” (Bakara, 152); Kulum bir kapı aç ki, Ben de sana bir kapı açayım. Geri dönme kapısını aç ki, Ben de müjde kapısını açayım: “*Onlar Allah’a döndüler işte onlara müjde vardır.*” (Zümer, 17); Hayır için harcama kapısını açın ki, Ben de yerini doldurma kapısını açayım: “*Hayır için neyi harcarsanız, O onun yerini doldurur.*” (Sebe’ 39); mücâhede kapısını aç ki, Ben de hidâyet kapısını açayım: “*Bizim yolumuzda cihat edenleri elbet kendi yolumuza erİştireceğiz.*” (Ankebût, 69); Allah’tan af dileme kapısını aç ki, Ben de affetme kapısını açayım: “*Allah’tan af dilerse Allah’ı çok bağışlayıcı ve esirgeyici bulur.*” (Nisâ, 110); şükür kapısını aç ki Ben de nimetimi artırma kapısını açayım: “*Şükrederseniz size nimetimi artırırım.*” (İbrâhim, 7); Kulum Benim ahdime dön ki, Ben de senin ahdine döneyim: “*Benim ahdime sâdık ol ki, Ben de senin ahdine sâdık olayım.*”

Benim ahdime her daim, “Rabb’im” diyerek sâdık ol, Ben de senin ahdine “Kulum” diyerek sâdık olayım.¹²

Allah’a yaklaşmanın en güzel yolu, neticesi olmadığını bildiğin halde gayreti artırmaktır. Allah buyuruyor ki: “Ahde vefâ, yani bana verdiğin

11 *Derleyenin Notu.*

12 Rashid al-Din Maybudi, *Kashful Asrar*, s. 53-55 arası tercüme edilmiştir.

sözde durmak şehâdet etmek demektir.” Bu da her yaratılmışta Allah’ın ismini seyrederek, yaratılmışı hürmet etmek, tevhidi idrak etmektir.¹³

“İçlerinden zulmedenleri bir yana, ehli kitapla en güzel yoldan mücadele edin ve deyin ki: ‘Bize indirilene de size indirilene de îman ettik, bizim ilâhımız da sizin ilâhınız da birdir ve biz O’na teslim olmuşuzdur.’” (Ankebût, 46).

“Şüphesiz ki îman edenler, Yahudiler, Hıristiyanlar ve sabilerden Allah’a ve âhîret gününe inanıp iyi ameller işleyenlere, asla korku yoktur. Onlar üzülecek de değillerdir.” (Bakara, 62; Mâide, 69).

“Kitap verilenler içinde gece vakitlerinde Allah’ın âyetlerini okuyup secdeye kapanan doğru bir topluluk vardır. Allah’a, âhîret gününe inanır. İyiliği emreder, kötülükten vazgeçirmeye çalışırlar ve hayırlara koşuşurlar. İşte onlar iyi kimselerdendir. Ne hayır işlerlerse asla karşılıksız bırakılmayacaktır. Allah takvâ sahiplerini çok iyi bilir.” (Âl-i İmrân, 113-115).

• Allah Teâlâ Hz. Peygamber’e şöyle buyurur: *“Ey Muhammed ümmetine de ki: ‘Allah’ı seviyorsanız, bana uyun.”* (Âl-i İmrân, 31). Burada Allah, uymayı bir kanıt saydı. Halbuki herhangi bir konuda uymayı söylemedi. *“Allah da sizi sevsin.”* (Âl-i İmrân, 31). Allah şöyle buyurur: *“Sizin için Allah’ın peygamberinde en güzel örnek vardır.”* (Ahzâb, 21). Bu ise, uyma demektir. Başka bir âyette ise *“Abdimi yerine getirin.”* (Bakara, 40) -ki kastedilen Allah’ı sevmek iddiasıdır- *“Ben de size olan abdimi yerine getireyim.”* (Bakara, 40). Bu ise, Hakk’ı sevme iddianıza karşı O’nun da sizi sevmesidir. Allah onların doğru sözlü olmalarının delilini, Allah’ın kendilerini sevmesi saymıştır. Allah’ın onları sevmesi ise, uymanın delilidir. Uymak ne kadar eksikse sevgi de o kadar eksilir. Allah ehline göre peygambere uymak, eksiklik kabul etmez. Özür ise, onu eksiltemez, çünkü özür halinde insan, herhangi bir konuda uymadan Allah tarafından engellenmiştir. Dolayısıyla böyle bir durumda Hak onun yerini alır.¹⁴

• Allah, dilediğini yapan iken aynı şekilde Allah kulları hakkında pek çok yerde kendisine zorunlu kıldığı birtakım niteliklerde sınırlanan ve mahrum kalan kimseye de benzer. Nitekim Allah şöyle buyurur: *“Sizinle yaptığı ahde vefâ gösterin.”* (Bakara, 40). Böylece Allah kendisini

13 Derleyeninin Notu.

14 İbn Arabî, *Fütûhât-ı Mekkiyye*, c. 5, s. 396-397.

bize katmıştır. Bu sınırlama ise, “Allah dilediğini yapandır.” (Hûd, 107) âyetine karşı koyan en güçlü şeylerden biridir. Çünkü O, kendi fiilinin mahalli olmadığı gibi Allah’ın ahdine vefâ gösterenlere karşı ahde vefâsı âyette belirttiği hususun doğruluğu nedeniyle zorunludur. Allah dilediğini yapmıştır. O, iradesinin iliştığı bir yer de değildir. Çünkü O, mevcuttur ve fiilinden sahip olmadığı bir hâl kendisine dönmez.¹⁵

- O kendisine zorunlu kıldığı her şeyi yerine getirmiş ve senden sana zorunlu kıldığı şeylere vefâ göstermeni istemiştir. Allah’ın böyle yapmasının amacı şunu demeni engellemektir: “Ben kendisine şunların zorunlu kılındığı bir köleyim. Beni kendime bırakmadın ki? Beni söz ve zorunluluk altına soktun.” Böyle diyen bir kula Allah şöyle der: “Ben seni kendimi sokmadığım bir yükümlülüğün altına mı soktum? Ben kendime zorunlu yapmadığım bir işi mi sana zorunlu kıldım? Biz karşılıklı sözleşme yapmadık mı? Sana şöyle dedim: ‘Bana verdiğin sözü yerine getirirsen, ben de verdiğim sözü yerine getiririm.’” Allah Peygamber’ine “*Kesin delil, Allah’a aittir.*” (En’âm, 149) demesini emreder. İşte bu “*Rabb’im! Hak ile hüküm ver.*” (Enbiyâ, 112) âyetinin anlamıdır. Allah haktan başka bir şekilde hüküm verir mi ki? Fakat Allah bu âyette kendisini peygamberin memuru yapmıştır: Çünkü “*hüküm ver*” ifadesi, emirdir. Allah ise Peygamber’ine bunu söylemesini emredip “Ya Muhammed söyle” diyerek “*Rabb’im! Hak ile hüküm ver.*” demiştir. Allah’ın kullarına daha büyük bir tenezzülü olamaz.¹⁶

Kaderde her şey yazılmış olmasına rağmen çalışmadıkça ortaya çıkmıyor. Allah kendisine şükretmeyene şükredek şey vermiyor. Âyet-i kerîme çok etkileyicidir ki, Allah kendi Rab tecellisinin her an hak ile hüküm verdiğini kuluna hatırlatmak için kendinden kendine (Peygamber’deki tecellisine) bu âyeti söylemiştir.¹⁷

- Hakk’ın âleme yönelik iki bağıışı vardır: Biri mutlak, biri de şartlara bağlıdır. Şartlara bağlı bağıış için şöyle buyurmaktadır: “*Bana verdiğiniz ahdi (sözü) yerine getirin ki, ben de size vaat ettiklerimi vereyim.*” (Bakara, 40). Mutlak bağıışı ile ilgili olarak da şöyle buyurmaktadır: “*Bu, Allah’ın dilediğine verdiği lütfudur.*” (Mâide, 54).¹⁸

15 İbn Arabî, *Fütûhât-ı Mekkiyye*, c. 5, s. 307.

16 İbn Arabî, *Fütûhât-ı Mekkiyye*, c. 11, s. 138.

17 *Derleyenin Notu.*

18 Muhyiddin İbn Arabî, *Risâleler*, c. 3, s. 128.

• İlâhî kitaplar, Hakk'ın kullarına karşı vesikalarıdır. Bunlar, Hakk'ı niteleyen kulları üzerindeki haklarını dile getiren, kulların Allah üzerinde -O'nun kendisine vâcip kıldığı- haklarını belirten kitaplardır. Allah'ın kendisine zorunlu kıldığı haklar ise, kulları için O'ndan bir ihsan ve lütuftur. Allah kullarıyla birlikte yükümlülük altına girerek şöyle demiştir. “*Sizinle yaptığım sözleşmeyi yerine getirin.*” (Bakara, 40). Allah, bize kulluğumuzu inkâr ettiğimizi bildirerek, yükümlülük altına sokmuştur. Kul olmasaydık, bize yükümlülük yazılmazdı, çünkü biz, Efendi'nin hükmüne bağlıyız. Hakikatimizden çıkıp sahiplik, tasarruf, alma, verme iddiasında bulunduğumuzdan emin olunca, bizimle kendisi arasında birtakım sözleşmeler yazmıştır. Bizden söz ve misak almış, kendisini de bu konuda bize katmıştır. Bakınız! Sözleşmeli köle hür konumuna yerleştirildiğinde, sözleşmeli köle olabilir. Hürriyet kokusunu tahayyül etmeseydi, köle iken sözleşmeli olması mümkün olmazdı. Çünkü köle hakkında bir sözleşme olamayacağı gibi onun bir hakkı da yoktur. Köle efendisinin izniyle tasarruf edebilir. Efendisinin verdiği görevi yerine getirirken de, kendisine karşı bir misak veya söz alınmaz. Bakınız! Kaçak köle kayıt altına alınır. Bu, onun kaçaklığına karşı bir vesikadır. Bu, köle ve efendi arasında geçerli olmayan akit ve sözleşmeleri içeren vesikalar gibidir. Âriflere en ağır gelen âyetler, içerisinde “*Sözleri yerine getirin*” (Mâide, 1) ifâdesinin bulunduğu âyetlerdir. Böyle âyetler köleyi Allah karşısında kölelikten çıkartır.¹⁹

Burası mesuliyet konusudur. Kul mesuliyet konusunda hür bırakılmıştır. Bu hürriyet şöyledir: Allah kuluna mesuliyet vererek onu kendi varlığı karşısında illetli (ilintili, bağımlı) bir varlık haline geçirmiştir. Varlık, Allah'ın kuluna verdiği sözdeki tecellisi ve tenezzülüdür.²⁰

• Asıl îman, Allah'ın insanları üzerinde yarattığı fitrattır. Bu, insanların, misak (yemin/ahit) alırken, Allah'ın birliği hakkındaki tanıklıklarıdır. Doğan herkes, bu misak üzere doğar. Fakat bu cisimle doğayla sınırlanmış bir halde unutma yerine geldiğinde, Rabb'i karşısında bulunduğu durumu bilememiş ve (verdiği sözü) unutmuştur. Bu kez insan, teorik araştırma imkânına kavuştuğunda, Yaratıcı'sının birliğini gösteren kanıtları araştırmaya gerek duymuştur. Bu dereceye ulaşmadığında ise, ebeveynine uyar. Ebeveyni mümin iseler, Allah'ın birliği hakkındaki inancı taklit yoluyla onlardan alır. Ebeveyni başka bir din üzere ise, onlara katılır. Kim taklit ederek îman ederse, îmânını

19 İbn Arabî, *Fütühât-ı Mekkiyye*, c. 8, s. 404-405.

20 *Derleyenin Notu.*

delillerden elde eden kimseye göre, daha güvenli ve daha sağlamdır. Bunun nedeni -söz konusu araştırmacı zeki ve yetenekli birisiyse- delillerine kuşkunun girme ihtimalidir. Dolayısıyla böyle biri itimat edebileceği kesin bir kanaat bulamaz ve böyle biri hakkında korkulur.

Delillerle Allah'ı bilme konusu korkulu bir konudur. Çünkü delillerin aksi her an ispat edilebilir. Halbuki sadece fitratından dolayı Allah'ı bilmeye meyleden insan, büyük düşünür Goethe'nin söylediği gibi, "Kur'an'ı okuduğum için değil, Hz. Muhammed söylediği için iman ediyorum." der. İşte sebebe dayanmayan iman, Allah indinde makbul bir imandır.²¹

Allah'a imânını ebeveyninden veya teorik araştırmasından veya içinde bulunduğu toplumdan kazandığı şirk öncelirse, bu iman onun misak halindeki imânının ta kendisidir. Sadece kul ile imânı arasında şirk perdesi adeta göz ile güneş arasında perde olan bulut gibi girmiştir. Bulut ortadan kalktığında ise, güneş tekrar görüldüğü gibi aynı şekilde şirkin ortadan kalkmasıyla imânın kula gözükmesi de böyledir. Çünkü müşrik de Allah'ın varlığını kabul etmektedir. (...)

(Fitratla bulunmayıp da) yeni ortaya çıkmış bir iman yoktur! Aksine iman, bütün müminlerin kalbine yazılmıştır. Bedbaht müminde bu iman ortadan kalkarsa, kalkan şey, Mabud'un varlığı değil birliği hakkındaki inançtır. Mutluluk ise tevhidin varlığına bağlı iken ebedî bedbahtlık tevhidin yokluğuna bağlıdır. "Ey iman edenler" (Mâide, 35) âyetinde bu misaka işaret vardır. "İman ediniz." Yani katımızdan size gelen peygamberin sözüne iman ediniz. Onlarda iman bulunmasaydı, bu özellikle nitelenmezlerdi.²²

- "...Ve Benden korkun."

Sehl'e Allah'ın kendisine karşı duyulması gereken bu korkunun (rehbet) ne olduğu soruldu, şöyle cevap verdi:

"Bununla Allah, kalbin basarı (kalp gözünün açık olması²³) ile ilgili olarak, yakîn nurunu ve kalbin külliyatı (tek yöne yönelmesi²⁴) ile ilgili olarak da mârifeti doğru mevziye yerleştirmeyi kastetmiştir. Çünkü dayanma ve mücâhede Allah'a imânın kısımlarıdır. Kalp

21 Derleyenin Notu.

22 İbn Arabî, *Fütühât-ı Mekkiyye*, c. 10, s. 131-132.

23 Derleyenin Notu.

24 Derleyenin Notu.